ADRESAT:

Pani Agnieszka Dziemianowicz - Bąk

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

ul. Nowogrodzka 1/3/5

00-513 Warszawa

PETYCJA

Szanowna Pani Ministro,

Zwracam się do Pani z uprzejmą prośbą o podjęcie prac legislacyjnych mających na celu wprowadzenie dodatku dopełniającego dla wszystkich osób, u których orzeczono niezdolność do samodzielnej egzystencji, a które pobierają inne świadczenia niż renta socjalna.

Postulat ten dotyczy:

– osób otrzymujących rentę z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, przyznawaną na podstawie art. 57 i następnych ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych,

– osób pobierających emeryturę, które wcześniej miały ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, przyznawanej na podstawie art. 24 i następnych ww. ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych,

– osób z niepełnosprawnościami, które nie mają prawa do żadnej renty z uwagi na to, że utraciły sprawność po zakończeniu nauki, lecz przed uzyskaniem wymaganego, stosownie do wieku, stażu ubezpieczeniowego.

Uzasadnienie

Z dniem 1 stycznia 2025 roku weszły w życie przepisy ustawy z dnia 27 września 2024 r. o zmianie ustawy o rencie socjalnej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2024, poz. 1615). Na jej mocy do systemu prawnego wprowadzono **dodatek dopełniający** w wysokości 2520 zł, podlegający corocznej waloryzacji. Świadczenie to przysługuje osobom pobierającym rentę socjalną, które zostały uznane za całkowicie niezdolne do pracy oraz niezdolne do samodzielnej egzystencji. Aktualnie kwota dodatku dopełniającego wynosi 2610,72 zł brutto.

Celem wprowadzenia dodatku dopełniającego było zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami godnych warunków życia. Świadczenie to ma pomóc w pokryciu kosztów związanych z leczeniem, systematyczną rehabilitacją, zakupem niezbędnego sprzętu, specjalistycznym żywieniem oraz środkami higieny osobistej.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami dodatek dopełniający nie przysługuje osobom pobierającym inne świadczenia niż renta socjalna, mimo orzeczonej całkowitej niezdolności do pracy oraz niezdolności do samodzielnej egzystencji. Taka sytuacja może powodować poczucie dyskryminacji i niesprawiedliwego traktowania.

Renta socjalna to świadczenie pieniężne przyznawane osobom, które nie miały możliwości nabycia prawa do świadczeń z systemu ubezpieczeń społecznych, ponieważ ich całkowita niezdolność do pracy powstała przed rozpoczęciem aktywności zawodowej. Podstawowym warunkiem uzyskania renty socjalnej jest orzeczenie całkowitej niezdolności do pracy. Dodatkowo, konieczne jest spełnienie ustawowego kryterium wiekowego, określającego moment powstania uszczerbku na zdrowiu. Niezdolność do pracy musi nastąpić przed ukończeniem 18. roku życia, w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej, jednak nie później niż do ukończenia 25. roku życia, albo w czasie kształcenia w szkole doktorskiej, na studiach doktoranckich bądź w ramach aspirantury naukowej. Wysokość renty socjalnej odpowiada 100% najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.

Renta z tytułu całkowitej niezdolności do pracy to świadczenie, które przysługuje osobie, którą uznano za całkowicie niezdolną do wykonywania pracy zarobkowej z powodu stanu zdrowia. Całkowicie niezdolną do pracy jest osoba, która utraciła zdolność do wykonywania jakiejkolwiek pracy, czyli analogicznie jak jest to w przypadku renty socjalnej. Prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu, który spełnia ponadto następujące warunki: ma wymagany - stosowny do wieku, w którym powstała niezdolność do pracy - okres składkowy i nieskładkowy, a niezdolność do pracy powstała w okresach ściśle określonych w ustawie, np. w okresie ubezpieczenia, zatrudnienia, pobierania zasiłku dla bezrobotnych, pobierania zasiłków z ubezpieczenia społecznego albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów.

Dodatku dopełniającego nie otrzymują również osoby, które wcześniej pobierały rentę z tytułu niezdolności do pracy, a po osiągnięciu wieku emerytalnego z urzędu przyznano im emeryturę, zastępującą dotychczasowe świadczenie rentowe. Dotyczy to kobiet, które ukończyły 60 lat, oraz mężczyzn po ukończeniu 65. roku życia, o ile byli objęci ubezpieczeniem społecznym lub ubezpieczeniem emerytalno-rentowym.

Z prawa do dodatku dopełniającego wykluczone są również osoby, które nie nabyły prawa do żadnego świadczenia rentowego, ponieważ utraciły zdolność do pracy po zakończeniu nauki, ale przed uzyskaniem wymaganego, odpowiedniego do wieku, stażu ubezpieczeniowego.

Za osobę **całkowicie niezdolną do pracy** uznaje się osobę, która całkowicie utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania tej zdolności po przekwalifikowaniu.

Niezdolność do samodzielnej egzystencji orzeka się w przypadku stwierdzenia naruszenia sprawności organizmu w stopniu powodującym konieczność stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innej osoby w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych. **Nie każda osoba pobierająca rentę socjalną oraz nie każda osoba pobierająca rentę z tytułu całkowitej niezdolności do pracy posiada orzeczenie o niezdolności do samodzielnej egzystencji, albowiem niezdolność do samodzielnej egzystencji stanowi dodatkową ocenę lekarza orzecznika o ciężkim stopniu naruszenia sprawności organizmu.**

Kryteria oceny stosowane przez lekarzy orzeczników przy stwierdzaniu całkowitej niezdolności do pracy oraz przy stwierdzaniu niezdolności do samodzielnej egzystencji są jednakowe zarówno przy stwierdzaniu w przypadku osób uprawnionych do renty socjalnej, jak i tych uprawnionych do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.

Jedynym kryterium rozróżnienia rencistów socjalnych z orzeczeniem o niezdolności do samodzielnej egzystencji a rencistów z tytułu całkowitej niezdolności do pracy z orzeczeniem o niezdolności do samodzielnej egzystencji jest kryterium wieku, w którym stwierdzono utratę całkowitej zdolności do pracy zarobkowej z uwagi na naruszenie sprawności organizmu.

Aby lepiej zobrazować problem nierównego traktowania w dostępie do dodatku dopełniającego w zależności od momentu powstania niepełnosprawności, warto posłużyć się przykładem.

Mianowicie, osoba, która w wieku 22–24 lat, w trakcie nauki, stanie się całkowicie niezdolna do pracy, może uzyskać prawo do renty socjalnej. Jeśli lekarz orzecznik dodatkowo stwierdzi u niej niezdolność do samodzielnej egzystencji, przysługuje jej dodatek dopełniający. Inaczej wygląda sytuacja osoby, która po ukończeniu studiów i rozpoczęciu pracy, na przykład w wieku 28–29 lat, całkowicie utraci zdolność do pracy. Taka osoba nabywa prawo do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, a nie do renty socjalnej, ponieważ przekroczono wiek uprawniający do renty socjalnej. Nawet w przypadku orzeczenia u tej osoby niezdolności do samodzielnej egzystencji nie przysługuje jej dodatek dopełniający. W efekcie obie te osoby mogą otrzymywać świadczenia rentowe w porównywalnej wysokości, lecz tylko ta, która jest uprawniona do renty socjalnej, korzysta z dodatkowego wsparcia finansowego do renty w postaci dodatku dopełniającego. Jedynym kryterium różnicującym ich sytuację jest moment (wiek), w którym powstała niepełnosprawność.

Do kwestii kryterium wieku odniósł się Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 21 października 2014 r., sygn. akt K 38/13. W wyroku tym Trybunał Konstytucyjny uznał, że art. 17 ust. 1b ustawy o świadczeniach rodzinnych, w zakresie, w jakim różnicuje prawo do świadczenia pielęgnacyjnego osób sprawujących opiekę nad osobą niepełnosprawną po ukończeniu przez nią wieku określonego w tym przepisie ze względu na moment powstania niepełnosprawności, jest niezgodny z art. 32 ust. 1 Konstytucji.

Kwestia dodatku dopełniającego dla osób pobierających rentę z tytułu całkowitej niezdolności do pracy była przedmiotem analizy prawnej już na etapie prac legislacyjnych nad ustawą z dnia 27 września 2024 r. o zmianie ustawy o rencie socjalnej oraz niektórych innych ustaw (Opinia do ustawy o zmianie ustawy o rencie socjalnej oraz niektórych innych ustaw, druk nr 152). W opinii Biura Legislacyjnego Kancelarii Senatu, opierając się na orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, wskazano, że choć ustawodawca ma pewną swobodę w przyznawaniu dodatkowych uprawnień wybranym grupom, różnicowanie to musi być racjonalne, proporcjonalne i oparte na wartościach konstytucyjnych. **Podkreślono jednak, że projekt ustawy nie spełnia warunków odstąpienia od zasady równości, co budzi wątpliwości co do zgodności z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP. W związku z tym zaproponowano pilne podjęcie prac legislacyjnych nad objęciem dodatkiem także osób uprawnionych do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, które są niezdolne do samodzielnej egzystencji.**

Przyznanie dodatku dopełniającego wyłącznie rencistom socjalnym z orzeczoną niezdolnością do samodzielnej egzystencji powoduje, że ich łączna wysokość świadczeń może być znacznie wyższa niż wysokość świadczeń osób z orzeczoną niezdolnością do samodzielnej egzystencji, które pobierają rentę z tytułu całkowitej niezdolności do pracy.

Zasadniczo poziom funkcjonowania oraz potrzeby wszystkich osób z orzeczoną niezdolnością do samodzielnej egzystencji, bez względu na moment powstania niepełnosprawności, nie różnią się i dotyczą tego samego ryzyka socjalnego. Sytuacja zdrowotna i funkcjonalna wszystkich osób, u których orzeczono niezdolność do samodzielnej egzystencji, niezależnie od rodzaju otrzymywanego świadczenia rentowego powoduje, że nie są one w stanie samodzielnie zaspokajać podstawowych potrzeb życiowych, co wiąże się z koniecznością stałej lub długoterminowej pomocy ze strony osób trzecich. Do najważniejszych potrzeb tych osób należy codzienna pomoc w wykonywaniu podstawowych czynności życiowych, takich jak spożywanie posiłków, ubieranie się, higiena osobista czy przemieszczanie się. Istotne jest również zapewnienie tym osobom stałej opieki medycznej i rehabilitacyjnej, a także obecność opiekuna lub stały nadzór, niezbędny ze względu na bezpieczeństwo i konieczność szybkiej reakcji w sytuacjach nagłych. Dodatkowo, osoby te wymagają dostosowania otoczenia do swoich ograniczeń, w tym likwidacji barier architektonicznych oraz korzystania ze sprzętu rehabilitacyjnego i ortopedycznego.

Artykuł 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej stanowi: *„Wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne"*. Wyraża to fundamentalną zasadę równości i zakazu dyskryminacji, nakładając na organy władzy publicznej obowiązek jednakowego traktowania wszystkich obywateli znajdujących się w porównywalnej sytuacji prawnej.

Artykuł 6a ust. 1 ustawy o rencie socjalnej, przyznając prawo do dodatku dopełniającego jedynie osobom uprawnionym do renty socjalnej z orzeczoną niezdolnością do samodzielnej egzystencji nie ma konstytucyjnego uzasadnienia. Ustawodawca powinien w jednakowy sposób traktować wszystkie osoby, które legitymują się jednocześnie całkowitą niezdolnością do pracy i niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

Należy podkreślić, że fakt pobierania dodatku dopełniającego nie wyklucza prawa do innych świadczeń. Innymi słowy, osoba pobierająca rentę socjalną z orzeczeniem o niezdolności do samodzielnej egzystencji może jednocześnie otrzymywać dodatek dopełniający, świadczenie wspierające, zasiłek pielęgnacyjny oraz będzie uprawniona do skorzystania z przygotowywanego programu usługi asystencji osobistej.

Nie bez znaczenia pozostaje również fakt, iż w świetle obowiązujących przepisów (Art. 67-68 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych) renciści socjalni należą do grupy uprawnionej do ubiegania się o rentę rodzinną po zmarłym rodzicu. Prawo do renty rodzinnej przysługuje dzieciom po śmierci osoby, która miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy, a także po osobie ubezpieczonej, która spełniała warunki do ich przyznania. Uprawnienie to obejmuje dzieci bez względu na wiek, jeżeli stały się one całkowicie niezdolne do pracy i do samodzielnej egzystencji, bądź całkowicie niezdolne do pracy przed ukończeniem 16. roku życia, a także w trakcie nauki, po przekroczeniu 16 lat, jednak nie dłużej niż do ukończenia 25. roku życia. Łączna kwota renty socjalnej i rodzinnej nie może przekroczyć 300% najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. Odmiennie sytuacja wygląda w przypadku osób pobierających rentę z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. Grupa ta z mocy prawa pozbawiona jest możliwości ubiegania się o takie świadczenie (rentę rodzinną), co dodatkowo pogłębia nierówność między tymi obiema grupami świadczeniobiorców.

W związku z powyższym zwracam się z uprzejmą prośbą o podjęcie działań legislacyjnych, które zapewnią prawo do dodatku dopełniającego wszystkim osobom z orzeczoną niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Obowiązująca obecnie regulacja narusza konstytucyjną zasadę równości wobec prawa (art. 32 ust. 1 Konstytucji RP) i prowadzi do nieuzasadnionej dyskryminacji części osób z najcięższą niepełnosprawnością.

Z wyrazami szacunku

Nie wyrażam zgody na publikację moich danych osobowych na stronie internetowej MRPiPS.

Minister Rodziny,
Pracy i Polityki Społecznej

BON-VII.052.32.2025
Warszawa/elektroniczny znacznik czasu/

w odpowiedzi na petycję w sprawie podjęcia prac legislacyjnych mających na celu wprowadzenie dodatku dopełniającego dla wszystkich osób, u których orzeczono niezdolność do samodzielnej egzystencji, a które pobierają inne świadczenie niż renta socjalna, Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych - działając na podstawie art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach (Dz. U. z 2018 r. poz. 870) - uprzejmie przedstawia, co następuje.

W Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej przygotowano założenia projektu ustawy o dodatku dopełniającym dla osób z orzeczoną całkowitą niezdolnością do pracy oraz orzeczeniem o niezdolności do samodzielnej egzystencji, pobierających inne świadczenia niż renta socjalna. Podjęcie prac związane jest z pojawiającymi się wątpliwościami w zakresie nierówności w uprawnieniu do dodatku dopełniającego pomiędzy osobami z orzeczoną niezdolnością do samodzielnej egzystencji, które są rencistami socjalnymi (zgodnie z ustawą o rencie socjalnej), a rencistami z tytułu niezdolności do pracy (zgodnie z ustawą o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, oraz ustawami regulującymi sytuację prawną rencistów mundurowych).

Wniosek o wpis danego projektu do Wykazu prac legislacyjnych Rady Ministrów został złożony do Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Zespół do Spraw Programowania Prac Rządu Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, zobowiązany do zaopiniowania powyższego wniosku o wpis, odroczył podjęcie decyzji o wpisie do czasu dokonania analizy systemu świadczeń socjalnych pobieranych przez osoby z niepełnosprawnościami we współpracy m. in. z Ministerstwem Finansów. Po otrzymaniu przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, przygotowanego przez Ministerstwo Finansów, roboczego projekt raportu przeglądu wydatków w obszarze wsparcia osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin, ponownie został złożony do KPRM wniosek o wpis projektu ustawy do Wykazu prac legislacyjnych Rady Ministrów.

Na dzień dzisiejszy, po uwagach zgłoszonych przez KPRM, trwają prace związane z aktualizacją danych zawartych we wniosku.

Należy wskazać, że Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej systematycznie wprowadza do porządku prawnego zmiany regulacji, które przewidują dodatkowe wsparcie osób z niepełnosprawnościami.

W celu pokrycia kosztów opieki oraz rehabilitacji osoby niepełnosprawnej Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej przygotowało ustawę o świadczeniu wspierającym. Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o świadczeniu wspierającym (Dz. U. poz. 1429, z późn. zm.) weszła w życie 1 stycznia 2024 r. Świadczenie wspierające przysługuje osobie w wieku od ukończenia 18. roku życia posiadającej decyzję ustalającą poziom potrzeby wsparcia, o której mowa ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, jeżeli potrzebę wsparcia określono na poziomie od 70 do 100 punktów w skali potrzeby wsparcia. W zależności od otrzymanego poziomu potrzeby wsparcia przysługuje określona w ustawie wysokość świadczenia.

tel. 222-500-108
info@mrips.gov.pl
https://www.gov.pl/web/rodzina

ul. Nowogrodzka 1/3/5
00-513 Warszawa

Celem świadczenia wspierającego jest udzielenie osobom niepełnosprawnym, mającym potrzebę wsparcia, pomocy służącej częściowemu pokryciu wydatków związanych z zaspokojeniem szczególnych potrzeb życiowych tych osób.
Osoba zainteresowana wsparciem powinna złożyć wniosek do wojewódzkiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności, który wydaje decyzję ustalającą poziom potrzeby wsparcia, a po jej otrzymaniu - złożyć wniosek o świadczenie wspierające do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.
Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej przygotowało również projekt ustawy o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami, której podstawowym celem jest systemowe uregulowanie dostępu do tej formy wsparcia, niezbędnej dla możliwości realizacji prawa do niezależnego życia osób wymagających intensywnego wsparcia. Usługa asystencji osobistej, polegająca na indywidualnym wsparciu w wykonywaniu codziennych czynności, których osoby z niepełnosprawnościami nie mogą realizować na równi z innymi osobami, ma na celu aktywne włączenie i pełny udział tych osób w życiu społecznym oraz zawodowym. Wprowadzenie tych rozwiązań jest również realizacją prawa osób z niepełnosprawnościami do niezależnego życia i pełnego włączenia w społeczność lokalną, zawartego w art. 19 Konwencji ONZ o Prawach Osób z Niepełnosprawnościami, którą Polska ratyfikowała w 2012 r.
Projekt ustawy o asystencji osobistej osób z niepełnosprawnościami jest na zaawansowanym etapie prac legislacyjnych. W dniu 25 września br. projekt został przyjęty przez Stały Komitet Rady Ministrów i skierowany na posiedzenie Rady Ministrów. Po przyjęciu przez Radę Ministrów projekt zostanie przekazany do Sejmu.

Z wyrazami szacunku

z up. Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
Łukasz Krasoń
Sekretarz Stanu
/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/